

S. xvi].

Des de Diez (*Wb.*, 203) s'ha dit que el mot ve del ll. *manipulus* 'feix', 'grapat', sense explicar bé com des d'aquesta idea es podia passar a un guant de ferro: no pas per influència de *MANUS* 'mà', perquè aqueixa influència hauria obrat en el sentit de conservar el significat llatí del mot tant o més que per canviar-lo; per més que es comprovi que *manipulus* en la terminologia eclesiàstica hagi designat un ornament de l'avantbraç, això encara ens deixa lluny de la peça d'armadura i en trobar-lo aplicat algun cop a aquesta, sospitem que és precisament per un encruentament dels dos mots; hi ha un ll. vg. *manūpūlus*, variant de *manipulus*, que ens acosta una mica més al nostre mot, però caldria que hi hagués hagut evolució sàvia de la -p- entre vocals i això estaria en doble contradicció: per una part amb el tractament rigorosament popular de la ü tònica i de la interna, i ja amb el mateix fet de ser *manupulus* una forma de llatí vulgar. D'altra banda el nom d'una peça d'armadura no lliga amb una extracció eclesiàstica, i en fi les formes catalanes sense la -l-, amb -ny- inexplicable i amb -f- o -v- s'oposen a aquesta etimologia rotundament. Després de vacillar en el meu article del DCEC veig ara bastant clar que l'etim. de Diez es pot rebutjar, com ja feia M-Lübke (REW, 5306), decididament.

Majorment havent jo indicat llavors una convincent alternativa germànica. Un compost gòtic *MÜNDILÖFA no està certament documentat en la Bíblia ostrogoda d'Ulfilas (cosa gens estranya donat el caràcter dels textos gòtics de què disposem). Però els seus dos components són ben coneguts en aqueixa llengua. Göt. LÖFA 'guant' figura en els textos, i d'aquí ve la forma *lúa* 'guant' del portuguès i del cast. antic; també és conegut el derivat *GALÖFA, per altres descendents romànics i per l'angl. *glove*.

La forma i existència del primer component està comprovada pel consens de les altres llengües germàniques: a-al. ant. *munt* 'protecció' i 'mà', ags. *mund* id., esc. ant. *mund* 'mà', confirmat pels NPP gòtics *Mundila* i *Mundirix*; i *mund-* fou un element fecund en totes les llengües germàniques per a la formació de compostos i derivats com *vormundschaft*, *mündig*, *mundboro*, *mundburd*² etc. Un *MÜNDILÖFA 'guant protector' estaria, doncs, en regla, més que més ajudant-hi la consciència del sentit etimològic de *MUNDA 'mà': en passar al romànic es degué contraure en **mon(d)lofa*, on l'estrany grup de consonants ja temptava a una metàtesi *monofla o a una assimilació *monnofa: d'aquí per una banda l'hispano-italià *manopla* i per l'altra el cat.-arag. *manyopa*, car era quasi forçós que un mot d'aqueix sentit sofrís la influència de *mà* o *mano* canviant en -a- la -o- etimològica, ja prou sorollada per tendències dissimilatòries. En fi, no hem d'anar fins a descartar que hi hagués alguna contaminació per part del *manipulus* eclesiàstic (cf. el que dic a *mandret*).

DERIV. De *manyoca*, *manyofla* i altres variants citades damunt, o per combinació d'aquelles: bal. *manyuclar* 'masegar, potinejar, malmetre'; *manyuclador*

'malmetedor' (BDLC VII, 62); *manyuclament* 'manipulació' (BDLC XIII, 40); també *manuclar*, i en algun punt del Maresme *manyuclar* (AORBB III, 17; *AlcM*), Benasc *manuquid* «ista pasta ye molt manuquiada», 'esta masa está muy manoseada' (Ferraz, p. 76). *Manyucladissa*. *Manyuclerjar*. *Manyuquella* 'puny de la mà' Baix Segre i Llitera. *Manyotada*. *Manyotejar*.

¹ No té fonament l'afirmació d'*AlcM* que fos un «mocador que les dones italianes portaven damunt el cap»: no hi ha tal mot en italià; Montalto, en son lleuger treball, troba una *manyofla* en un doc. català de Nàpols i fa la mateixa errada de lectura (una terminació -ossa fóra inoïda tant en català com en italià). — ² B-al.-ant. *mundburd* f. 'protecció, protectorat senyorial' (*Heliand*, 4695, p. ex.), es troba sovint usat en el nostre baix llatí: en la forma *mundaburdi* en un doc. de la Vall de Cardós de l'a. 777 (Colle. Moreau I, 11-2); «sub nostra *mundeburde*, secure atque quiete, sine alterius improbitate, vivere ipsi monachi conentur», en un diploma expedit a favor del monestir de Gerri pel Marquès Fredol l'any 849 (Abadal, *Pall. i Ribag.*, n.º 41). Amb *boro* (que és també b-al.-ant., fem.) i *burd*, cf. l'al. *bir-den* 'pes, càrrec' i el seu grup, i d'altra banda danès *burde* (pres. *bør*) = al. *müssen* 'deure'. Del germ. *MUNDOBURD* ve l'oc. ant. *manbor* m. «curatelle, administration» (PDPF). Etimologia que no sé si ha estat assenyada fins ara. Un altre mot oc. ant. que hi sembla emparentat és «*mainbert, mam-, man-, m., fou*», que podria venir d'un germ. *mund-berd*, participi passat corresponent a l'abstracte *undo-burd*, amb un sentit etimològic com 'sotmès a tutela, incapaç d'administrar-se' (cf., aproximadament, rus *ruko-voditi* 'dirigit', literalment 'guiar amb la mà').

Manyopla, V. *manyopa* i *manefla* *Manyós*, V. *manya* *Manyosa* mala lectura per *manyofa* (MANYO-PA) *Manyota*, *manyotera*, *manyuclada*, -ador, -manyuclar, V. *manyopa*

MAÓ, 'bloc d'argila cuboide, endurit per a construcció, anàleg i diferent del totxo i de la rajola': mot d'origen desconegut, probablement pre-romà, que és comú, però en variants divergents (potser reductibles a una base *MADONE/-TONE/-LONE, amb consonantisme tornassolant o, per dir-ho així, nutatori), a diverses llengües i dialectes entorn del Mare-Nostrum: it. *mattoni*, it. dial. *madon(e)* o *m(a)on*, oc. *malon* o *ma(v)on*. □ 1.ª doc.: 1805, Belv.; oc. *malon* c. 1300, *mavon* 1490, it. *mattoni* S. XIV.

Mot general en el Princ. i zones veïnes del Nord i de l'Oest, i també eivissenc («*mahó*: ladrillo» [sic], PzCabr.), si bé estrany al P. Val. i a les dues Balears, on s'usa *tova* (o *atova*), el qual, en canvi, és estrany a la major part del Princ. (llevat del SO.).¹ Encara que la documentació escrita de què dispo sigui escassa i tardana, no sorprèn donada la naturalesa de l'objecte i el medi tan poc literari a què pertany; però el fet de ser un mot conegut de tothom, de sabor nadiu per a tots i d'ús general a la part més extensa i bàsica de la